

Naar Burundi

Samen met Marc Van Huffel, Jeannette De Jaegher, Beni Bovyn en Rose-Marie Ntahonganyira mocht ik naar Burundi om:

- de lopende projecten in Burundi te evalueren,
- hulpgoederen die op voorhand verstuurd werden te verdelen,
- contacten leggen met overheden en organisaties om goodwill te kweken voor de projecten en
- de veldwerkers te bemoedigen.

Deze projecten, gesteund door de VZW projecten Burundi en Wereldsolidariteit willen de basisgezondheidszorg in het bisdom Gitega verbeteren.

Een eerste luik hierbij is het beschikbaar stellen van de infrastructuur door bestaande gezondheidscentra te renoveren en uit te rusten en ook nieuwe gezondheidscentra te bouwen.

Een tweede luik is personeel en vrijwilligers te vormen. Dit gebeurt door dr. Oscar, een geneesheer die door de projecten geëngageerd werd om de verschillende centra te begeleiden. Zo kan er een kwalitatieve en betaalbare zorg geboden worden binnen een straal van 15 km.

Als sluitstuk wordt een mutualiteit opgericht. Hiervoor werd Pierre Claver, een mutualistisch animator geëngageerd. Hij stimuleert mutualistische kernen. De leden hiervan kunnen de verzorging in het gezondheidscentrum aan halve prijs krijgen.

We vertrekken voor 14 dagen waarvan de helft vooraf gepland is en de andere dagen ter plaatse ingevuld worden.

Zaterdag 08-09-2001

Om 10.30 u. vertrek uit Zaventem

Om 18.30 u. aankomst te Kigali - Ruanda. Bij het uitstappen op de tarmac is het reeds donker. Een zwoele zoete geur en warme lucht overvalt ons. We zijn duidelijk op een ander continent.

De pascontrole drukt ons onmiddellijk met de neus op het feit: 'nu zijn wij vreemdelingen'. We worden hautain gecontroleerd en in het engels aangesproken door een beambte. Gelukkig worden we opgewacht door Eugenie. Met haar pas als Ruandees parlamentslid, brengt ze onze koffers zonder problemen voorbij de grenscontrole. Ook Vedaste, onze chauffeur is op de afspraak.

In de ontvangsthall valt mij onmiddellijk op dat er enkele blanken tussen alle zwarten staan: 'tante nonneke' hoorde van mijn komst en kwam welkom heten.

Eugenie verwacht dat we bij haar logeren, al was dit niet zo gepland. Ze ontruimde haar slaapkamer en die van twee kinderen voor ons. Gastvrijheid is hier geen ijdel begrip. De bagage wordt naar haar woning gevoerd en we trekken samen naar een eethuis. We krijgen Tilapia (vis), geitenbrochetten, gebakken bananen en frieten voorgeschoteld. Zolang je aan tafel nog iets in je glas laat, wordt er bijgeschonken. Drink je dit glas volledig uit, dan toon je hiermee dat je genoeg hebt. We logeren in een echt huis: stenen muren, cement vloer, dak uit golfplaten en met een badkamer, maar alles is in mekaar geschoten met het materiaal dat beschikbaar is, uit de leidingen komt soms water, de elektriciteit is niet stabiel en valt af en toe uit.

Zondag 09-09-2001

Ontbijt bij Eugenie met dank aan de kippen voor het ei.

Nu het dag is hebben we een duidelijk beeld van Kigali, een op heuvels sterk uitdijende stad. Alle huizen worden beveiligd: ommuurd met poort, tralies voor de ramen, en een wachter bij de poort.

We vieren de eucharistie in 'paroisse Sainte Famille' bij Innocent. Iedereen is 'op zijn zondags' toch valt op dat de kledij zeer kleurrijk maar dikwijls tot op de draad versleten is. Zingen zit de mensen hier duidelijk in het bloed. De dienst duurt zo'n anderhalf uur en kent hetzelfde verloop als een eucharistieviering bij ons maar de taal is voor ons onverstaaanbaar. De collecteschaal die rondgaat is een kistje gesloten met een hangslot. Blijkbaar is de armoede zo groot dat ook dit op slot moet. Zo'n 1.000 aanwezigen in de kerk, waar wij een attractie vormen voor kinderen die zich vergapen aan ons. Na de dienst komen ze aan mij voelen hoe een blanke nu aanvoelt.

We rijden naar een meer: 'Lac de Muhaze' Het wegdek is beschadigd tijdens de oorlog door mortiervuur en we zijn dan ook behoorlijk door elkaar geschud als we ginds toekomen. Op de weg zijn er controleposten van zowel het leger als de politie. Met ware doodsverachting wriemelt alles door elkaar op de weg: een massa volk te voet, dikwijls met een lading op het hoofd; fietsen volgestouwd met allerhande vrachten, occasie minibusjes als 'taxibus' volgepropt met mensen. Alhoewel de auto's meestal rechts rijden, kunnen ze zowel het stuur rechts als het stuur links hebben, wat tot chaotische toestanden bij het inhalen leidt. Pinklichten hebben hier een totaal andere functie dan bij ons: je toont er mee dat je een tegenligger gezien hebt of je laat zo aan de wagen achter u zien dat hij mag inhalen. De claxon wordt gebruikt om de weg vrij te maken en als afstandsbediening om een poort te openen.

's Avonds TV bij Eugenie: besneeuwd beeld en een nieuwsuitzending waarbij we alles drie maal zien: in het Engels, het Frans en het Rwanda-Kirundi.

Maandag 10-09-2001

Om 5.00 u. worden we gewekt door de oproep vanuit de minaret van een nabijgelegen moskee. Als tegenprestatie voor verkregen hulp, mocht de Islam in gans het land moskees bouwen. Daarnaast gedijen sektes goed. Men koopt als het ware volgelingen door hen goederen of geld te geven als ze zich tot de sekte bekeren. Aan de sponsors (meestal uit de VSA) kan men dan tonen hoeveel volgelingen men wel heeft en het geld blijft vloeien. Stopt de geldkraan, dan haken de volgelingen ook snel af.

Om 6.00 is men reeds druk in de weer met de (hand)was en de plas. Om 7.00 u. verwent Eugenie ons met een lekker ontbijt en maken we de picknick. We vertrekken naar de Procure waar we Rose-Marie ophalen.

De straat is afgezoomd met venters die iets proberen te verkopen: schoenen, groenten, fruit, zakdoekjes ... We vertrekken met de minibus naar de grens met Burundi. Onderweg om de haverklap militairen en politie op de weg. We worden twee maal tegengehouden voor controle. De eerste maal viel de spanning te snijden.

In Ruanda valt de bedrijvigheid op: ontwikkelingsprojecten helpen de mensen om de vicieuze cirkel van enkel overleven te doorbreken. De meeste huizen die we zien zijn gemaakt uit blokken gedroogde klei, met golfplaten als dak. In veldovens langs de kant van de weg worden stenen gebakken waarmee huizen kunnen gebouwd worden die steviger zijn.

Onderweg stoppen we in Butare en onmiddellijk komen venters en bedelaars op ons af. Zo komen we aan de grenspost. We moeten ons laten uitschrijven zodat we Ruanda mogen verlaten en dan inschrijven zodat we Burundi mogen binnenkomen. We hebben geluk dat Vedaste, onze chauffeur, de grenswacht kent en we op nauwelijks 45 minuten de grens mogen oversteken.

Zodra we de grens oversteken valt het verschil op. Overal zie je mensen in de weer met het halen van water en hout. Zodra een kind kan lopen, wordt het ingeschakeld om mee water en hout te halen. We zien hier mensen die alle energie nodig hebben om te overleven. We zien overbelaste vrouwen onderweg naar het veld waar alles nog met de hand gebeurt: een kind in de buik, een kind op de rug gebonden, een mand op het hoofd, een schoffel op de schouder en een kind aan de hand.

We zijn in een land dat in staat van oorlog is. De streek en de natuur zijn prachtig: dit zou het Zwitserland van Afrika kunnen zijn. De mensen die we zien zijn haveloos: zonder schoeisel aan, graatmager, gescheurde en sterk vervuilde kledij, 'huizen' in zeer slechte staat. Kinderen hoeden geiten of enkele uitgemergelde koeien.

In de valleien zien we een sterke bedrijvigheid: de grond van de velden wordt met de schoffel opgekappt omdat het regenseizoen in aantocht is. Onderweg vallen de eerste druppels en het valt op hoe veel mensen het koud hebben, al is het voor ons warm, toch zien we mensen met een oude dikke jas aan. Kinderen verkopen langs de kant van de weg groenten, artisanale werkjes, fruit, vissen ... en steken onder andere een spartelend konijn in de lucht als ze onze wagen zien naderen.

Hoe verder we in Burundi komen, hoe meer de armoede opvalt.

We eten onze picknick op en rijden via een aardeweg naar Gitega. De geasfalteerde weg door het bos is nog niet veilig. Zolang wij volk zien langs de kant van de weg, zijn we zeker dat het daar veilig is. Zie je niemand, dan mijd je deze weg best. Onderweg zien we ook kindsoldaten die in groepjes langs de baan slenteren met het geweer op de schouder en vuile kledij aan. Het is een groot contrast met het sterk gedisciplineerd Ruandese leger. Bij het binnenkomen van ieder dorp is er een post waar het openbaar vervoer (taxibusjes) tegengehouden wordt. 1 maal per dag moeten ze er een doorgangsrecht betalen.

Onderweg zien we een herdenkingsmonument aan de genocide 'plus jamias ça'. Het is gebouwd op een huis dat in brand gestoken werd nadat kinderen erin bijgedreven werden.

's Avonds worden we als vrienden op het aartsbisdom in Gitega ontvangen. Tijdens de maaltijd –een samenraapsel van alle overschotten- houdt de aartsbisschop Simon Ntamwana een discours. Hierin horen wij hoe de aandacht van minister Michel voor Burundi hoop wekt en krijgen wij de opdracht om goed te kijken, te luisteren en mee te leven.

Dinsdag 11-09-2001

Om 6.30 u. word ik gewekt door een grote groep die al zingend, ritmisch roepend en fluitend voorbijloopt. Het is de dagelijkse dril van de plaatselijke legereenheid. Een heel ander gezang hoor ik vanuit de kapel.

's Voormiddags sorteren we de hulpgoederen die op voorhand verstuurd waren en in een loods achter slot wachten. Met een pick-up vervoeren we het materiaal vanuit deze loods naar de grote zaal in het aartsbisdom die deze weken onze uitvalsbasis vormt. Het doet me denken aan het raadseltje van de geiten en de kool die met een bootje over de rivier moeten gebracht worden zonder dat de geit de kool kan opeten. Een aantal jongeren uit de buurt worden opgetrommeld, er blijft toezicht in de loods en in de zaal en ik rij mee heen en weer om zeker te zijn dat alle gerief goed aankomt.

's Middags eten we op het aartsbisdom: geen luxe, wel lekker klaargemaakt.

's Namiddags verkennen we de omgeving:

- We bezoeken het huis van Josiane, die op herstelverlof in België is. De wachter blijft toezicht houden op deze woning en laat ons binnen.
- We lopen langs bij sculpteur Lazare. 4 jongeren vinden werk met sculpteerwerk in zijn atelier. Beni spreekt af om een buste te snijden.

- We bezoeken het 'Mariaal devotiecentrum' en lopen langs de grond waar Vedaste, onze chauffeur, een huis wil bouwen. Kinderen met gescheurde lompen aan en duidelijke tekenen van ondervoeding (verkleurd haar, dikke buik en gezwollen oogkassen) komen naar ons. Ze krijgen snoep en een paternoster uit het devotiecentrum.
- We lopen langs een schrijnwerkerij, verschillende jongeren vinden hier een zinvolle arbeid. Omdat er nu geen werk is, maakt men enkele meubels op voorhand in de hoop deze later te kunnen verkopen.

Tijdens het avondmaal vallen we maar 1 maal zonder elektriciteit. Als het waait of het regent is de kans namelijk groot dat de stroom uitvalt. Naar aanleiding van een bekende die vandaag aan malaria stierf gaat het gesprek over de grote malaria-epidemie die vorig jaar de streek teisterde. Dagelijks overleden zo'n 6 à 800 inwoners van het bisdom aan deze ziekte. We vernemen 's avonds nieuws over de terreuraanvallen in Amerika maar de juiste draagwijdte dringt nog niet door. Toch geef ik via de satelliettelefoon een seintje naar huis dat alles prima is.

Woensdag 12-09-2001

We trekken met Pierre Claver, de mutualistisch animator naar Muray voor een vergadering met de plaatselijke mutualisten. 4 mannen en 4 vrouwen vormen het plaatselijk comité, ook andere leden zijn aanwezig. We luisteren (in vertaling) naar hun vragen en voorstellen:

- Een ambulancejeep staat reeds jaren werkloos in een garage. Hoe kunnen zij deze in gebruik nemen? Welke inbreng kunnen zij doen, welke steun kunnen zij krijgen?
- Het idee is gegroeid om een groentetuintje aan te leggen op grond van de parochie met hulp van de mutualisten. Zo kunnen zij inkomsten verwekken voor de mutualiteit. Kunnen ze zaden en meststoffen krijgen als zij alle arbeid op zich nemen?
- Het nijpend tekort aan geneesmiddelen in de regio komt ter sprake.
- Ze zouden graag een dag van de mutualiteit organiseren om zo aan anderen te tonen dat solidariteit werkt en zinvol is.
- De groep heeft nog een aantal kleinere vragen zoals de vraag naar een verslagboek en mogelijks een informatiefolder.

De oudste staat tot afscheid recht, zegt dat ze ongerust zijn over de lange terugreis die we moeten ondernemen, met wat in Amerika gebeurde weten zij dat het gevaarlijk is om te vliegen en wenst ons een voorspoedige reis toe.

Het is merkwaardig hoe deze mensen op de hoogte zijn van het wereldnieuws, daar midden in de brousse.

Daarna bezoeken we het gezondheidscentrum en de materniteit, steeds gevolgd door een schare kinderen. Het valt op hoe we overal veel kinderen zien maar slechts een klein deel ervan volwassen wordt.

Na de middag blijven we op het aartsbisdom en herstel ik een bestaande PC en installeer een nieuwe. Het valt op hoe dokter Oscar, een Burundese arts die de gezondheidscentra coördineert, iedere beweging van mij volgt als ik aan een computer werk en constant vragen stelt. Hij zegt dat er met dit apparaat voor hem een nieuwe wereld opengaat en vindt het jammer dat velen de noodzaak niet zien van zo'n toestel in een land waar nog vele primaire noden moeten gelenigd worden. Hij vraagt me of ik denk dat het Burundese volk in staat is om bij de steeds sneller evoluerende wereld aan te sluiten? Ik antwoord hem dat volgens mij de bevolking zeker voldoende kwaliteiten heeft maar vooral de basisinfrastructuur ontbreekt. Moest men Vlamingen op de plaats van de Burundese bevolking zetten, het merendeel zou het niet overleven.

Donderdag 13-09-2001

Wij dalen af, zo noemen ze het als vanuit Gitega naar Bujumbura gereden wordt. Naarmate we uit de heuvels afdalen en dichterbij de vlakte rond de hoofdstad komen stijgt de drukkende warmte.

Rond de baan gonst het van bedrijvigheid, naast het steeds weerkerend beeld van jong en oud die water aanbrengen liggen allerlei goederen op hoopjes langs de kant te koop:

- Er wordt houtskool gemaakt en in grote zakken verpakt afgedekt met bladeren.
- In veldovens bakt men stenen die op het hoofd naar stapels aan de kant van de weg gebracht worden.
- Uit de rivier filtert men zand, grint en keien, in manden brengt men dit naar de weg.
- Brand- en timmerhout wordt aangebracht.

Naarmate we de hoofdstad naderen zien we allerlei koopwaar naar de stad brengen.

Doorgaans te voet, soms op robuuste Chinese fietsen gestapeld, soms op pick-ups.

De huizen van de déplacees vallen op door hun troosteloosheid: op elkaar gestapelde blokken gedroogde rode klei, bedekt met metalen golfplaten en dit in hele rijen naast elkaar.

De soldaten die we op geregelde afstand tegenkomen zorgen overdag voor de veiligheid op straat en sluiten na 16.00 u. Bujumbura af.

We rijden de stad binnen door Kamengé, een groot deel van deze wijk is nog verwoest door de 'evenementen', zo wordt de genocide hier genoemd. Hier en daar worden delen weer opgebouwd en bewoond.

Zelfs in de hoofdstad zijn veel straten hobbelige aardewegen. Zo komen we in het huis van de Witte Paters bij pater Carlos. Marc en Ignace, de directeur van het bureau de developpement van het aartsbisdom, trekken ondertussen samen naar een bekende van de Belgische coöperatie om hem te laten kennismaken met de projecten die in Gitega lopen. Een levend getuigenis zegt dikwijls veel meer dan een stapel papier. Marc en Jeannette zijn hier ondertussen reeds gekend en extra steun voor de projecten is steeds welkom want aan noden is er in dit land duidelijk geen gebrek. Hun bezoek ontlokt de uitspraak 'aha, er zijn toch nog échte vrijwilligers!

's Middags eten we bij F.V.S. 'la Famille pour Vaincre le Sida'. Deze organisatie wil door promotie voor het gezin de strijd tegen AIDS aanbinden. In werkelijkheid vangen zij vooral weeskinderen op waarvan de ouders aan AIDS stierven. Deze kinderen begeleiden ze in een nieuw gezin en op school. Ook maken ze de bevolking bewust van het Aids-probleem. Dit restaurant vult de giften aan waarmee dit werk ondersteund wordt. Dagelijks komen hier zo'n 170 straatkinderen eten en worden 3.654 kinderen over het hele land verspreid geholpen om school te lopen. Het peterschap van zo'n schoolkind kost 15.000 FBU per jaar. De VZW projecten Burundi neemt hiervan 20 kinderen ten laste.

's Namiddags bezoeken we een tehuis voor gehandicapten in Bujumbura dat geleid wordt door de Italiaanse zuster Meena. 'Hypo', een mongool die wel iets weg heeft van een vriendelijk nijlpaard stormt op ons af want hij herkent Marc en Jeannette onmiddellijk. De gehandicapten doen me onmiddellijk terugdenken aan de jaren dat ik bij gehandicapten werkzaam was. Je vindt in Burundi dezelfde gehandicapten als in België, alleen zijn de middelen om hen te helpen veel schaarser. De gehandicapten maken borduurwerkjes die verkocht worden als inkomstenbron. Onderweg lopen we nog binnen bij een oude bekende van Trees Cooman.

In de vooravond trekken we naar de boorden van het Tanganikameer, even buiten de stad. Duidelijk een plek voor de 'betere inwoner'. Het lijkt wel de middellandse zee in Afrika te zijn, maar dan zonder de toeristen. Terwijl we iets drinken is een nijlpaard zo vriendelijk om even de kop uit het meer te steken.

's Avonds 'Vlaamse Kermis', zo noemt pater Carlos het want we gaan samen op zijn Vlaams iets gaan eten. Voor wie geld heeft is in de hoofdstad bijna alles te koop, maar aan geld ontbreekt het de doorsnee Burundees. Pater Carlos vertelt hoe hij in mei overvallen werd; ondanks alles behoudt hij een warm hart voor deze bevolking. Voor ieder huis staat een wachter die een oogje in 't zeil houdt. Op straat scharrelen straatkinderen rond die al bedelend moeten rondkomen.

Uiteindelijk belanden we zo in de residentie van de Italiaanse paters Xaverianen. In dit verblijf dat qua bouwstijl doet denken aan de koloniale tijd, kunnen wij logeren. Voor het eerst een douche; nooit geweten dat een koude douche zo'n deugd kan doen. Het is de overgang tussen droog- en regenseizoen; de warmte is nu drukkender dan ooit.

Vrijdag 14-09-2001

Vannacht hoorde ik schieten in de omgeving van de stad.

Ontbijt na een viering samen met paters die komen en gaan.

We kopen artisanat en gaan naar de koffiemagazijnen. Deze zijn sinds de oorlog nagenoeg leeg, wat ook voor armoede zorgt.

We hebben een afspraak met Philip Heuts, secretaris van de Belgische ambassade.

Hij legt de vernieuwde structuur van de Belgische ontwikkelingssamenwerking uit.

De bilaterale samenwerking tussen België (of de gewesten) en Burundi wordt door zijn administratie ondersteund. De nieuwe algemene directie internationale samenwerking (ressorteert onder buitenlandse zaken) is nu verantwoordelijk voor de contacten, de strategie en het onderzoeken van de haalbaarheid en noodzakelijkheid van projecten.

Hierover wordt een principebeslissing genomen.

De Belgische coöperatie werkt dit dan verder uit.

Daarnaast haalt hij ook de mogelijkheden aan om projecten te laten steunen als microproject waarbij kleine lokale initiatieven van basisgroepen, gesteund door een NGO geholpen worden. Hierbij is het de bedoeling processen op gang te brengen die na een eenmalige steun verder kunnen draaien. Deze projecten moeten door een reële groep gevraagd worden. Hierbij worden ze dan ook geholpen. Een andere mogelijke steun is via het overlevingsfonds waaronder projecten van minimaal 20 miljoen BEF kunnen vallen die over meerdere jaren lopen.

De bestaande projecten waarbij een mutualiteit in Buhoro, Murayi en Nyabikere opgericht werd, worden aan dhr Heuts voorgesteld. Ook de rehabilitatie van de gezondheidscentra in samenwerking met WS wordt toegelicht.

Ook wordt het plan ontvouwd om Buhoro en Nyangwa te rehabiliteren of herbouwen en het oprichten van een farmaceutisch depot in Gitega.

Dhr. Heuts stelt enkele vragen waarop hij later antwoord verwacht:

- Welk deel van de kosten voor de basisgeneesmiddelen kan werkelijk door de bevolking betaald worden in de streek van Gitega?
- Hoe ontstaan de regionale netwerken waarop de mutualistische kernen gebouwd worden? Zijn deze familiaal, regionaal, per stam of gemixt, binnen een zelfde sociale status?

Uit het gesprek blijkt een sterke interesse van de secretaris voor de lopende projecten. Eventueel kunnen via de ambassade projecten aangevraagd worden die er nu blijkbaar niet door geraken via de PNUD.

Daarna gaan we nogmaals langs bij FVS waar er een contact is met Caritas en Spes die dit centrum startten in 1992. In 'Nouvelle Esperance' naaien moeders kleren.

's Middags opnieuw bij de witte paters. Hier worden nuttige contacten gelegd. Het valt op hoe al wie in Burundi komt helpen als het ware een grote familie is.

Om 14.00 u. (voordat de baan onveilig wordt) vertrekken we met de wagen naar Gitega. Aan iedere vrachtwagen die de heuvels oprijdt hangt achteraan een tros fietsers die zo hun zware lading de berg op krijgen.

Terug in Gitega krijgen we nog een bezoekje van Bedetse Capitoline, de architect van de gezondheidscentra. We vernemen dat zij een 'compagnie du bon pasteur' opricht en hierin verstoten jongeren opvangt. Meisjes die zwanger raken en hierom het huis uit gezet worden, kunnen hier steeds terecht.

Zaterdag 15-09-2001

's Morgens reparatie van een computer in het 'centre pastorale'.

Daarna bezoek aan Mutwensi, instelling voor gehandicapten die zowel verblijvenden als externen hebben. Zij ontvangen kledij, melk, haveremout en een gift.

We worden afgehaald door Avid, een priester die in Giheta benoemd wordt. Hij ontvangt ons in zijn huis in de heuvels waar we een middagmaal geserveerd krijgen. Hij moet het hier zonder stromend water of elektriciteit stellen. Hij richtte hier een 'espace de la Charité' op; een ruimte om tot bezinning te komen. Hij heeft enkele koeien en geiten en vangt er jongeren op die de kans niet kregen om te studeren. Ze ontvangen een basiseducatie. Bij de geiten in de stal zit een gezin te eten. Avid wil iets doen voor de armsten uit de buurt maar verwacht van hen ook een inspanning. Hij wil een geitenproject opzetten waarbij hij aan jongeren een geit geeft, in ruil moeten ze hem de eerste 2 jongen geven, de geit blijft dan van hen. Avid vraagt hiervoor steun.

's Avonds worden we verwacht in 'I Muhira Kwa Kezakimana' (Iedereen is welkom bij de Heer), een tehuis voor ondervoede kinderen dat door vrijwilligers gerund wordt. De vrijwilligster die ons begroet werd de rechterhand afgehakt bij de onlusten. De kinderen kunnen hier op krachten komen en keren dan terug naar hun familie terwijl de wezen naar een pleeggezin gaan. Door de meegebrachte goederen is er weer voor enkele weken eten. Zo kunnen andere kinderen die in de kampen zitten opgevangen worden. Vorig jaar kwam hier een kind van 3 jaar toe dat 3 kg woog; nu komt dit kind op krachten. Een oude generator zorgt voor elektriciteit. We worden hier als koningen ontvangen met zang, dans, tamboers, geitenbrochetten en een feestmaal. Bij het eten volgen de gebruikelijke discours waarbij we bedankt worden en mandjes ontvangen bij het afscheid.

Zondag 16-09-2001

Een zondag om nooit te vergeten!

We trekken mee met abbé Frederique die als aalmoezenier de eucharistie in de gevangenis van Gitega vierde. Deze gevangenis werd gebouwd voor 600 personen maar herbergt nu 1600 gevangenen. De meeste werden opgepakt na de onlusten 4 jaar geleden, dikwijls onschuldig, zonder enige vorm van beschuldiging laat staan veroordeling. In de gevangenis van Burundi moeten de gevangenen zelf in hun levensonderhoud voorzien. Als hun familie geen voedsel of kledij brengt hebben ze niets. De gevangenis ontving daarom kledij en voedsel, vooral bestemd voor de zieken. We troffen daar een massa graatmagere mannen en vrouwen met baby's aan. De levensomstandigheden zijn hier erbarmelijk. Op een geïmproviseerd kraaknet altaar midden in een smerige hangar mochten we een beklijvende viering meemaken. Enthousiaste gezangen werden begeleid door zelfgemaakte tamboers uit oude olievaten. We hadden hier veel bekijks en na de viering verdrongen de gevangenen elkaar om ons toch -soms met tranen in de ogen- de hand te kunnen geven.

Daarna trokken we naar Kirimbi, een parochie in de heuvels waar Ferdinand Kajoujou, de parochiepriester ons uitnodigde. Onderweg zien we hier en daar een bananenblad boven

de deur van een hut, dit is het teken dat er bananenbier te koop is. We komen ook voorbij graansilo's die door een Amerikaans ontwikkelingsproject gebouwd werden. Deze staan er ongebruikt bij want er wordt hier geen graan verbouwd.

Eens in Kirimbi komen we via de pastorie (een barakje tegen de kerk aangeleund) in de kerk binnen waar op dat moment de eucharistie stilaan ten einde loopt. We worden op gejuich onthaald en horen de meeslepende gezangen van zo'n 2.500 aanwezigen, begeleid door tamboers. Velen zijn een aantal uur te voet onderweg om deze dienst mee te vieren. Na de mis bezoeken we het gezondheidscentrum waarbij zeker 1.000 kinderen ons omstuwen om ons toch eens te kunnen aanraken. Opnieuw willen honderden ons de hand drukken. Ferdinand Kajoujou biedt ons een middagmaal aan: geitebrochetten die we zelf roosteren, veel groenten: renga-renga, kikkererwten, sla, wortelen, bonen, rijst en zelfs frieten. De maaltijd wordt gadeslagen door veel insecten en een Gecco loert dan weer op deze insecten om ze te verschalken.

Bij het afscheid staat buiten nog steeds een groep Batwa-kinderen op ons te wachten zij lopen school en ontvangen schrijfgerief en snoep.

Op de terugweg bezoeken we het weeshuis van de zusters Bene-Bernadetten. Ook hier zetten we kledij, speelgoed en eten af. De kinderen kraaien van vreugde als ze ons zien komen. Ze zingen en dansen voor ons.

's Avonds krijgen we in het aartsbisdom een toast op de terugkeer van een priester die 3 jaar in Abidjan studeerde. Het bananenbier komt boven; dit bevat veel alcohol maar is nauwelijks drinkbaar te noemen.

Maandag 17-09-2001

's Voormiddags trekken we naar Buhoro. Dit dorp is enkel bij goed weer te bereiken.

Onderweg zien we veel vrouwen op het veld aan het werk. Veel huizen aan de kant van de weg zijn nog hutten met grasdak en muren uit gevlochten stokken met klei besmeerd. We hebben een vergadering met zo'n 35 mutualisten. Pierre Claver is tolk en animator van de vergadering. We worden welkom geheten door Nicodemus, de plaatselijke verantwoordelijke en vernemen het wel en wee van deze afdeling die nu reeds 41 titularissen en 282 personen ten laste telt. Deze vergadering werd op voorhand door de mutualisten voorbereid en Nicodemus is hun woordvoerder.

- Het valt op dat de aanwezigen de mutualistische gedachte goed begrijpen. Door de oorlog, armoede en honger zijn er nog niet meer leden. Het is voor velen moeilijk om in deze omstandigheden mee te werken aan een project dat op langere termijn denkt. Toch wil de groep zoeken hoe ook anderen kunnen gesensibiliseerd worden. Kan er een fiets ter beschikking van de mutualisten gesteld worden om hiermee de heuvels in te trekken om zo meer mensen bewust te maken?
- Ook wordt er gedacht aan vormingssessies (1 dag) om de werking en het belang van een mutualiteit duidelijk te maken. Naast dit woord wordt zelfs gedacht aan kleine daden van solidariteit om zo te tonen wat een mutualiteit is.
- De vergadering signaleert het probleem van de bijdrage die door sommigen moeilijk te betalen is en zoekt hier oplossingen voor. Ze denken om samen een veld van de parochie te bewerken om met de opbrengst een kleine plaatselijke kas aan te leggen waarmee ze een aantal noden kunnen lenigen. Kunnen ze deze kas ook gebruiken om kleine leningen toe te staan om zo schoolgeld te betalen? Wat moeten ze doen met zij die zelfs het remgeld voor de ziektekosten niet kunnen betalen; kunnen zij de zorgen op krediet krijgen?
- Het probleem van het tekort aan geneesmiddelen wordt gesteld.

Marc geeft op de verschillende vragen van de groep antwoord en maakt duidelijk dat we hen willen steunen bij de initiatieven die zij ontwikkelen. De groep krijgt verschillende

vragen mee rond hoe ze dat alles verder willen organiseren. Wij verwachten hun voorstellen op papier.

Op de vraag van Marc waarom zij zich in de mutualiteit engageren krijgen we spontaan het antwoord dat de gezondheid belangrijk is, dit is de basis voor een verdere ontwikkeling. Al wat tot een betere gezondheid kan bijdragen moet daarom gesteund worden. Het verbeteren van de gezondheidszorg kan maar als de gezonden de zieken helpen.

Op de terugweg picknick op de heuvel waar Pierre opgroeide. Hier kwamen nog geen blanken. Onmiddellijk troepen een 30-tal kinderen rond ons die iedere beweging van ons volgen maar schichtig wegspringen als we een stap vooruit zetten. Na enige tijd komt er toch wat vertrouwen.

De kroonkurken van de drankflesjes en het lege blik van de Zwanworstjes worden als echte schatten door de bewoners meegenomen.

We rijden door een prachtig landschap langs een aardeweg naar het weeshuis van Mugeru waar zo'n 210 kinderen opgevangen worden. Ook zij ontvangen noodhulp en vergasten ons op een prachtig optreden van hun tamboerinairs. De toekomst van deze jongeren is een groot probleem: weldra beëindigen zij hun school terwijl er geen werk voor hen is. De zusters maken zich hierover zorgen. Op de terugweg zien we een ziekenvervoer: in een Hamak of mand met 4 dragers wordt een zieke weggebracht.

Dinsdag 18-09-2001

We bezoeken vandaag het gezondheidscentrum in Gatonde, maar maken eerst een tussenstop in Nyabikere.

Op een vergadering met de mutualisten van Nyabikere zijn zo'n 24 aanwezigen. Pierre Claver stelt de afdeling voor.

- Deze afdeling telt zo'n 350 aangeslotenen.
- Samen bewerken ze reeds 2 akkers waarvan de opbrengst in de plaatselijke kas zal komen.
- Door de aanhoudende crisis raakten velen de moed kwijt.
- De afstand naar het gezondheidscentrum in Gatonde is groot en ter plaatse is er geen gezondheidsinfrastructuur.

De woordvoerder van de afdeling schetst de problemen:

- De afdeling dankt voor de solidariteit vanuit België.
- Ze willen hun leven verder ontwikkelen.
- In de streek zijn veel armen en zieken. Door de armoede is het betalen van de mutualiteitsbijdrage voor sommigen een groot probleem. Daarom wordt eraan gedacht om de bijdrage in sommige gevallen vooraf te laten betalen door de plaatselijke kas, maar er wordt nog een systeem voor afbetaling gezocht. Hiervoor moeten er eerst nog duidelijke afspraken gemaakt worden.
- Er zijn te weinig geneesmiddelen beschikbaar
- De afstand (ongeveer 20 km te voet) naar het gezondheidscentrum is groot en zorgt voor problemen. Ernstig zieken geraken niet tijdig in het gezondheidscentrum. Ziekenvervoer is niet vanzelfsprekend.
- De afdeling vraagt of het niet mogelijk is om ter plaatse een consultatie van een verpleegkundige te krijgen.
- Hoe kunnen we meer volk in de plaatselijke afdeling krijgen? De grote afstand naar het gezondheidscentrum is alvast een belemmering.

Marc geeft antwoord op hun vragen:

- Hij geeft informatie over waar nog gezondheidscentra gepland worden.

- Het plan van een geneesmiddelen depot in Gitega wordt toegelicht
- Voor de eigen kas moet er ter plaatse een reglement opgesteld worden.
- Wij willen hen helpen met een startbedrag voor de kas en zaden en meststoffen voor de akker.

Hierna vertrokken we naar het gezondheidscentrum van Gatonde waar een nieuwe materniteit gebouwd werd. Een aantal zaken moeten duidelijk nog afgewerkt worden. We bezorgden er melkpoeder en havervlokken. Bij ons vertrek uit Gatonde begon het te regenen. Gelukkig waren we met de jeep onderweg want anders zou een terugkeer uit de heuvels onmogelijk zijn. Onderweg zien we langs de kant verkleumde mensen met schamele kleren beschutting zoeken tegen de regen. In het regenseizoen moet dit hier niet te doen zijn.

Onderweg vertelt Pierre dat zijn vrouw les geeft in het 6de leerjaar aan een groep van zo'n 120 kinderen waarvan de helft 's voormiddags en de andere helft 's namiddags mag komen. Slechts wie de minerval (schoolgeld) kan betalen, kledij heeft en schriften en schrijfgerief kan kopen, kan hier school lopen in het lager onderwijs. Om in het middelbaar onderwijs te geraken moet je meedoen aan een staatsexamen waar slechts de eerst gerangschikten aanvaard worden; voor vele tienduizenden is er gewoon geen plaats. Zij moeten dan maar op de heuvel blijven en hebben weinig toekomst. Pierre zegt dat hij geluk heeft omdat zowel hij als zijn vrouw een inkomen hebben. Zij proberen toch één maal om de 14 dagen vlees te eten. Voor de doorsnee Burundeese is dat helemaal niet mogelijk.

Woensdag 19-09-2001

's voormiddags bezoeken we opnieuw het weeshuis 'Mutwensi'.

's namiddags installatie en reparatie van computers.

's avonds worden we op geitenbrochetten vergast, aangeboden door abbé Avid. 'Wat ons bindt is de vriendschap'

Donderdag 20-09-2001

We vatten de terugweg aan. Van Burundi keren we terug naar het Kivumeer in Ruanda. Het contrast tussen de ellende in Burundi en de bedrijvigheid die we in Ruanda merken valt opnieuw op. In Ruanda zien we veel hulporganisaties die het land er bovenop willen helpen. Burundi is men blijkbaar nog vergeten.

Alles in acht genomen verliep de grensovergang vlot. Op 1 uur waren we de grens gepasseerd. Blijkbaar viel mijn valies in de smaak van de douaniers want zowel bij het verlaten van Burundi als het binnenkomen van Ruanda werd deze valies eruit gepikt om te controleren.

's Avonds slapen we in een logement aan de rand van het Kivumeer.

Vrijdag 21-09-2001

Van de Kivu naar Kigali langs een prachtige nieuw aangelegde baan. In Kigali logeren we opnieuw bij Eugenie.

We bezoeken verschillende stalletjes van het JOC waar artisanat en houtsnijwerk aangekocht wordt. We maken de koffers om terug naar België te keren. Wat zijn deze dagen voorbij gevlogen.